ECLI:LV:AT:2024:1107.C770778623.13.S
Lieta Nr. C770778623, SKC-816/2024
Civillietu departaments

Latvijas Republikas Senāts
SPRIEDUMS
Rīgā 2024. gada 7. novembrī

Senāts šādā sastāvā: senatore referente Ināra Garda, senatori Inese Grauda un Normunds Salenieks

rakstveida procesā izskatīja civillietu sakarā ar prasītājas /pers. C/ /pers. C/ kasācijas sūdzību par Rīgas apgabaltiesas 2024. gada 29. maija spriedumu /pers. C/ prasībā pret /pers. D/ par zaudējumu atlīdzības piedziņu.

Aprakstošā daļa

[1] Dzīvokļa īpašums Nr. /numurs A/, /adrese//adrese/ (turpmāk – dzīvoklis Nr. /numurs A/), kadastra numurs /numurs A/, 18,2 m^2 platībā, ierakstīts Rīgas pilsētas zemesgrāmatas nodalījumā Nr. /numurs A/un īpašuma tiesība laika posmā no 2018. gada 5. novembra līdz 2020. gada 14. maijam bija nostiprināta uz /pers. C/ (/pers. C/ vārda.

[1.1] /pers. C/ kā izīrētāja un /pers. D/ kā īrnieks 2019. gada 10. decembrī noslēdza rakstveida vienošanos par dzīvojamās telpas īri, ar kuru izīrētāja nodeva īrnieka lietošanā dzīvokli Nr. /numurs A/uz vienu gadu ar tiesībām pagarināt telpu īri, savukārt īrnieks apņēmās maksāt īres maksu un maksājumus par komunālajiem pakalpojumiem (izņemot maksājumus par patērēto elektrību, par ko apņēmies maksāt atsevišķi) 100 EUR mēnesī, kā arī ievērot īres nosacījumus un uzturēt kārtību dzīvoklī (*lietas 9. – 10. lapa*).

[1.2] Dzīvoklī Nr. /numurs A/ izcēlās ugunsgrēks /datums/, kā rezultātā notika ugunsgrēka dzēšanas darbi, un laika posmā no plkst. 16.26 līdz plkst. 21.19 ugunsgrēks tika likvidēts. Par ugunsgrēka faktu /datums/tika sastādīts akts Nr. 19-52101.

Ugunsgrēka laikā dzīvoklī Nr. /numurs B/, /adrese/, saindējoties ar degšanas produktiem, mira /pers. E/, par ko /datums/tika uzsākts kriminālprocess Nr. 11092140119 pēc Krimināllikuma XIII nodaļas (Noziedzīgi nodarījumi pret personas veselību).

Savukārt ar Valsts policijas Rīgas reģiona pārvaldes Rīgas Ziemeļu iecirkņa Kriminālpolicijas nodaļas inspektora 2020. gada 9. aprīļa lēmumu kriminālprocess tika izbeigts, jo nav noticis noziedzīgs nodarījums.

[1.3] SIA „Rīgas namu pārvaldnieks" 2020. gada 6. janvārī, apsekojot dzīvokļa īpašumu Nr./numurs C/, /adrese/, kadastra numurs /numurs C/, (turpmāk – dzīvoklis Nr. /numurs C/), sastādīja aktu Nr. 1-8/222 par saliešanas rezultātā konstatētajiem griestu, sienu un grīdas bojājumiem un saliešanas iemeslu – ugunsgrēka dzēšanas darbiem augšējā dzīvoklī Nr. /numurs A/.

[1.4] Ar likumīgā spēkā stājušos Rīgas pilsētas Vidzemes priekšpilsētas tiesas 2022. gada 11. februāra spriedumu daļēji apmierināta AS „Swedbank P&C Insurance" prasība pret /pers. C/ par zaudējumu atlīdzības piedziņu un no /pers. C/ prasītājas labā piedzīta zaudējumu atlīdzība 4432,13 EUR un tiesāšanās izdevumi 399,80 EUR, kopā 4821,93 EUR, kā arī prasītājai noteiktas tiesības par laiku līdz sprieduma izpildei saņemt no atbildētājas likumiskos 6 % procentus gadā no piedzītās summas (*lietas 14.–19. lapa*).

Spriedumā secināts, ka /pers. C/ nav ar pienācīgu rūpību izturējusies pret īpašnieka pienākumu ievērot ugunsdrošības prasības dzīvoklī Nr. /numurs A/, kā rezultātā izcēlās ugunsgrēks, kura dzēšanas laikā tika appludināts stāvu zemāk esošais dzīvoklis Nr. /numurs C/, nodarot zaudējumus, par ko apdrošināšanas atlīdzība izmaksāta appludinātā dzīvokļa īrniecei /pers. H/.

[2] /pers. C/ 2022. gada 24. novembrī tiesā cēlusi prasību pret /pers. D/ par zaudējumu atlīdzības 4821,93 EUR piedziņu.

Prasības pieteikums pamatots ar šādiem apstākļiem.

[2.1] Prasītāja 2019. gada 12. oktobrī nodevusi viņai piederošo dzīvokli Nr. /numurs A/ lietošanā atbildētājam, kurš rakstveidā apņēmies ne tikai maksāt īres maksu un maksājumus par komunālajiem pakalpojumiem, bet arī ievērot īrnieka pienākumus, tostarp uzturēt izīrēto dzīvojamo telpu pienācīgā kārtībā, kas ietver ugunsdrošības noteikumu ievērošanu. Īres tiesisko attiecību pastāvēšanas laikā /datums/dzīvoklī izcēlās ugunsgrēks, kura rezultātā izdega izīrētais dzīvoklis, kaimiņu dzīvokļos cieta divas personas un viena persona nomira. Turklāt ugunsgrēka dzēšanas rezultātā tika saliets apakšējais dzīvoklis Nr. /numurs C/, par ko apdrošinātājs izmaksāja apdrošināšanas atlīdzību, kas regresa kārtībā tika piedzīta no prasītājas. Tādējādi prasītājai ir nodarīti zaudējumi piedzītās atlīdzības 4821,93 EUR apmērā.

[2.2] Atbildētājs kā īrnieks bija ievietojis īrētajā dzīvoklī Nr. /numurs A/ savu tēvu – kungu gados, kurš tur dzīvoja un lietoja dzīvojamās telpas. No krimināllietas materiāliem redzams, ka ugunsgrēks izcēlās tieši īrētajā dzīvoklī. Tādējādi saskaņā ar Ugunsdrošības un ugunsdzēsības likuma 9. panta pirmo daļu un Ministru kabineta 2016. gada 19. aprīļa noteikumu Nr. 238 „Ugunsdrošības noteikumi" 6. punktu īrnieks ir atbildīgs par ugunsdrošību izīrētajā dzīvoklī un viņa pienākums bija nepieļaut ugunsgrēka izcelšanos un ievērot ugunsdrošības noteikumus. Konkrētajā gadījumā īrnieks nav izpildījis minēto normatīvo aktu prasības, jo pieļāvis ugunsgrēka izcelšanos viņam lietošanā nodotajās telpās, kas ir pamats viņa atbildībai par prasītājai nodarītajiem zaudējumiem, ko veido no prasītājas piedzītā izmaksātā apdrošināšanas atlīdzība par dzīvokļa Nr. /numurs C/ saliešanu ugunsgrēka dzēšanas laikā.

[2.3] Prasība pamatota ar Civillikuma 1770., 1771., 1772., 1773., 1775., 1776., 1779., 1786. un 1792. pantu.

[3] Ar Rīgas pilsētas tiesas 2023. gada 6. oktobra spriedumu prasība apmierināta pilnīgi.

[4] Izskatījusi lietu sakarā ar atbildētāja iesniegto apelācijas sūdzību, Rīgas apgabaltiesa ar 2024. gada 29. maija spriedumu prasību noraidījusi.

Spriedums pamatots ar šādiem argumentiem.

[4.1] Lietā nodibināts un apelācijas sūdzībā netiek apstrīdēts, ka ugunsgrēka laikā prasītājai piederošais dzīvoklis Nr. /numurs A/ bija nodots

lietošanā (īrē) atbildētājam, pamatojoties uz pušu starpā noslēgto rakstveida vienošanos, un atbildētājs bija ievietojis viņam izīrētajā dzīvoklī savu tēvu. Tāpat nav strīda, ka apakšējais dzīvoklis Nr. /numurs C/ ugunsgrēka dzēšanas laikā tika saliets un apdrošinātājs izmaksāja attiecīgu apdrošināšanas atlīdzību, kura regresa kārtībā tika piedzīta no prasītājas kā dzīvokļa Nr. /numurs A/ īpašnieces.

Tomēr īres tiesisko attiecību pastāvēšana nav pietiekams pamats, lai atzītu, ka atbilstoši Ugunsdrošības un ugunsdzēsības likuma 9. panta pirmajai daļai un Ministru kabineta 2016. gada 19. aprīļa noteikumu Nr. 238 „Ugunsdrošības noteikumi" 6. punktam (*redakcijā, kas bija spēkā ugunsgrēka laikā /datums/*) īrnieka atbildības pienākums iestājas bez pierādījumu esības par viņa prettiesisku (vainojamu) rīcību. No Civillikuma 2128. panta izriet, ka puses atbild viena otrai par katru zaudējumu, kas noticis viņu ļaunprātības vai neuzmanības dēļ, un tikai nejauši zaudējumi nevienam nav jāatlīdzina.

[4.2] Apelācijas instances tiesas ieskatā pirmās instances tiesas secinājums, ka atbildētājs ir pieļāvis ugunsgrēka izcelšanos, nav pietiekams, lai atzītu atbildētāja rīcību par prettiesisku.

Pirmkārt, aktā par ugunsgrēku nav norādīts ugunsgrēka izcelšanās iemesls, līdz ar to nav iespējams izdarīt secinājumus, ka atbildētājs ar savu darbību vai bezdarbību būtu pieļāvis ugunsgrēka izcelšanos. Kriminālprocesa materiāli tādas ziņas nesatur. Lietā nav ziņu arī par vietu, kur izcēlās ugunsgrēks. No ugunsgrēka izcelšanās vietas varētu izdarīt turpmākos secinājumus par rīcību jeb pienākuma pārkāpšanu nepieļaut ugunsgrēka izcelšanos, jo ugunsgrēka izcelšanās iemesli var būt dažādi un ne visi saistāmi ar atbildētāja vainojamu rīcību. Piemēram, ugunsgrēka izcelšanās var būt elektroinstalācijas bojājums.

Otrkārt, kriminālprocesa materiālos esošajā eksperta darba protokolā norādīts, ka uz apskates brīdi notikuma vietā tiek veikti dzēšanas darbi un papildu apskate tiks veikta gaišā dienas laikā. Tomēr šajos materiālos nav ziņu par notikuma vietas apsekošanu dienas laikā, tādēļ nevar noskaidrot ugunsgrēka izcelšanās vietu, lai izdarītu turpmākos secinājumus par atbildētāja prettiesisku rīcību.

Treškārt, prasītājas norādītais, ka ugunsgrēka izcelšanās bija saistīta ar krāsns kurināšanu, ir pieņēmums, jo krimināllietas materiāli šādas ziņas nesatur.

Tādējādi nav nodibināta atbildētāja prettiesiska rīcība, t. i., darbība vai bezdarbība saistībā ar ugunsdrošības prasību neievērošanu. Līdz ar to neizpildās viens no Civillikuma 1779. panta priekšnoteikumiem zaudējumu atlīdzināšanai, kas ir pamats prasības noraidīšanai.

[5] Prasītāja iesniegusi par minēto spriedumu kasācijas sūdzību, kurā lūdz spriedumu atcelt un nodot lietu jaunai izskatīšanai apelācijas instances tiesā.

Kasācijas sūdzība pamatota ar šādiem argumentiem.

[5.1] Apelācijas instances tiesa veikusi konkrētos faktiskajos apstākļos neatbilstošu zaudējumu atlīdzības priekšnoteikumu analīzi, kas novedis pie Civillikuma 1770., 1771., 1772., 1775. un 1779. panta normu nepareizas piemērošanas un Civilprocesa likuma 97. panta pārkāpuma.

Pirmkārt, lietā nav strīda, ka ugunsgrēks izcēlies prasītājai piederošajā dzīvoklī Nr. /numurs A/ ar degšanas platību 40 m^2, kas atrodas dzīvojamās mājas /adrese/, /numurs/ stāvā. Ugunsgrēkā cieta divas personas un viena persona gāja bojā. Minētos faktus apliecina Valsts ugunsdzēsības un glābšanas dienesta /datums/akts Nr. 19-52101 par ugunsgrēku, kas tika nosūtīts policijas Ziemeļu iecirknim tālāko apstākļu noskaidrošanai. Tādējādi ugunsgrēka iemeslu un citu apstākļu noskaidrošana ietilpst Valsts policijas kompetencē.

Otrkārt, saistībā ar ugunsgrēku tika uzsākts kriminālprocess Nr. 11092140119, kas izbeigts, jo netika konstatēts noziedzīgs nodarījums. Prasītāja šajā kriminālprocesā netika iesaistīta, lai gan vairākkārt interesējās par tā gaitu. Rezultātā kriminālprocesa ietvaros netika noskaidroti visi apstākļi par ugunsgrēku, jo tā materiāli nesatur ziņas par notikuma vietas papildu apskati pēc dzēšanas darbu pabeigšanas. Turklāt prasītajai bija liegta iespēja pieteikt lūgumus vai pārsūdzēt šajā kriminālprocesā pieņemto lēmumu.

Treškārt, atbildētājs bija ievietojis izīrētajā prasītājai piederošajā dzīvoklī savu tēvu, kurš ir kungs gados. Atbildētāja tēvs dzīvoja prasītājas dzīvoklī, kad tajā izcēlās ugunsgrēks. Īrnieks ir atbildīgs par viņa lietošanā nodotās dzīvojamās telpas ugunsdrošību. Konkrētajā gadījumā īrnieks nav izpildījis normatīvajos aktos – Ugunsdrošības un ugunsdzēsības likuma 9. panta pirmajā daļā un Ministru kabineta 2016. gada 19. aprīļa noteikumu Nr. 238 „Ugunsdrošības noteikumi" 6. punktā – noteikto pienākumu nepieļaut ugunsgrēka izcelšanos vai darbības, kas var izraisīt ugunsgrēku, tādēļ pretēji apelācijas instances tiesas secinātajam ir konstatējama atbildētāja vaina.

[5.2] Apelācijas instances tiesa nepamatoti vadījusies no konstatētajām nepilnībām krimināllietas izmeklēšanā, kas noveda gan pie kļūdainiem secinājumiem, gan lietas nepareiza iznākuma.

[6] Atbildētājs nav iesniedzis paskaidrojumus par kasācijas sūdzību.

Motīvu daļa

[7] Pārbaudījis sprieduma likumību attiecībā uz personu, kura to pārsūdzējusi, un attiecībā uz argumentiem, kas minēti kasācijas sūdzībā, kā to nosaka Civilprocesa likuma 473. panta pirmā daļa, Senāts atzīst, ka pārsūdzētais spriedums atceļams un lieta nododama jaunai izskatīšanai apelācijas instances tiesā.

[8] Lietā izšķiramais tiesību jautājums saistīts ar izpratni par īrnieka pienākumu izīrētajā dzīvojamā telpā nodrošināt ugunsdrošības noteikumu ievērošanu, lai nepieļautu ugunsgrēka izcelšanos, īrnieka atbildības iestāšanās priekšnoteikumiem par ugunsgrēka rezultātā nodarīto zaudējumu atlīdzināšanu, kā arī pierādīšanas pienākuma sadali starp prāvniekiem.

[9] Apelācijas instances tiesa nodibinājusi un lietā nav strīda, ka starp pusēm pastāvēja īres tiesiskās attiecības likuma „Par dzīvojamo telpu īri" (*zaudējis spēku 2021. gada 1. maijā*) izpratnē, ko apliecina pušu starpā 2019. gada 12. oktobrī noslēgtā rakstveida vienošanās par dzīvokļa Nr. /numurs A/ īri (sk. *šā sprieduma 1.1. punktu*).

Tāpat nav strīda, ka: 1) atbildētājs izīrētajā dzīvoklī bija ievietojis savu tēvu /pers. I/, dzimušu /datums/, kurš lietoja šo dzīvojamo telpu; 2) izīrētajā dzīvoklī /datums/izcēlās ugunsgrēks.

[9.1] Fizisku un juridisku personu uzdevumus un kompetenci ugunsdrošības un ugunsdzēsības jomā nosaka Ugunsdrošības un ugunsdzēsības likums.

Atbilstoši minētā likuma 9. panta pirmajai daļai, uz kuru pārsūdzētajā spriedumā atsaukusies arī apelācijas instances tiesa, par ugunsdrošību objektā ir atbildīgs ēkas, būves, to daļu vai zemesgabala īpašnieks (valdītājs) vai pārvaldnieks, ja tas paredzēts pārvaldīšanas līgumā, bet iznomātā (izīrētā) vai lietošanā nodotā ēkā, būvē, to daļās vai zemesgabalā par ugunsdrošību ir atbildīgs nomnieks (īrnieks) vai cits lietotājs, ja tas paredzēts līgumā.

Kā izriet no minētās normas satura, primāri par ugunsdrošību atbild īpašnieks, bet īrnieks atbild par ugunsdrošības prasību ievērošanu objektā tikai tad, ja tas paredzēts līgumā.

Savukārt prasības, kas fiziskām un juridiskām personām jāievēro, lai novērstu un sekmīgi dzēstu ugunsgrēkus, kā arī mazinātu to sekas, neatkarīgi

no objekta īpašuma formas un atrašanās vietas atbilstoši Ugunsdrošības un ugunsdzēsības likuma 12. pantam noteicis Ministru kabinets 2016. gada 19. aprīlī izdotajos noteikumos Nr. 238 „Ugunsdrošības noteikumi". Minēto noteikumu 6. punkts (*redakcijā, kas bija spēkā /datums/*) paredzēja, ka fizisko personu pienākums ir nepieļaut ugunsgrēka izcelšanos vai darbības, kas var izraisīt ugunsgrēku.

Kā tika norādīts iepriekš, izskatāmajā lietā apelācijas instances tiesa konstatējusi, ka puses noslēgušas rakstveida vienošanos par dzīvokļa Nr. /numurs A/ īri, ar kuru atbildētājs kā īrnieks apņēmās ievērot īres nosacījumus un uzturēt kārtību dzīvoklī, kā arī nav apšaubījusi pirmās instances tiesas secinājumu par īrnieka pienākumu ievērot normatīvajos aktos noteiktās ugunsdrošības prasības dzīvoklī, ko ietver vienošanās vārdiskais teksts „uzturēt dzīvokli kārtībā". Tas nozīmē, ka tiesa atzinusi atbildētāja apņemšanos atbildēt par ugunsdrošības prasību ievērošanu izīrētajā dzīvoklī.

[9.2] Saskaņā ar likuma „Par dzīvojamo telpu īri" (*zaudējis spēku 2021. gada 1. maijā*) 40. panta pirmo daļu izīrētāja pienākums ir nodot īrniekam dzīvojamo telpu ar visiem tās piederumiem tādā stāvoklī, lai īrnieks varētu dzīvojamo telpu lietot un iegūt no tās visu to labumu, kādu viņam atbilstoši dzīvojamās telpas īres līgumam ir tiesības saņemt. Šā panta otrajā daļā noteikts, ka izīrētājs nodrošina dzīvojamās telpas uzturēšanu atbilstoši normatīvajos aktos noteiktajām būvniecības prasībām.

Savukārt šā likuma 42. pants paredzēja īrnieka pienākumu uzturēt viņa aizņemto dzīvojamo telpu pienācīgā kārtībā un veikt šīs telpas kārtējo remontu. Šā panta nosacījumi piemērojami visos gadījumos, ja īres līgumā nav noteikts citādi.

Tādējādi arī likuma „Par dzīvojamo telpu īri" normas apliecina dzīvokļa īpašnieka kā izīrētāja pienākumu nodrošināt dzīvokļa piederumu – piemēram, elektroinstalācijas, malkas apkures krāsns u. c. – atbilstību tehniskajām prasībām, lai nodrošinātu īrniekam drošu tās ekspluatāciju. Savukārt īrnieka pienākums ir ievērot tās ugunsdrošības prasības, kas attiecas uz ikvienu elektroinstalācijas, elektroietaišu un elektroierīču, apkures iekārtu lietotāju, piemēram: nelietot bojātus elektrības kabeļus vai elektroierīces; ievērot izmantojamās elektroierīces ražotāja drošības prasības; ievērot drošību, lietojot malku apkurei; nepārkarsēt apkures iekārtu, liekot pārāk lielu malkas daudzumu, u. tml..

Tomēr apelācijas instances tiesa šādā aspektā lietas apstākļu noskaidrošanai, lai nošķirtu izīrētāja un īrnieka atbildību par ugunsdrošību izīrētajā dzīvoklī, nav pievērsusies.

[9.3] Prasītāja cēlusi prasību par zaudējumu atlīdzināšanu, kas pamatota ar īrnieka atbildību par ugunsgrēka izcelšanos ugunsdrošības prasību neievērošanas dēļ viņai piederošajā izīrētajā dzīvoklī Nr. /numurs A/ un ugunsgrēka dzēšanas rezultātā radītajām negatīvajām sekām, t. i., nodarītajiem bojājumiem stāvu zemāk esošajam dzīvoklim ar saliešanu, dzēšot ugunsgrēku, par ko regresa kārtībā no viņas piedzīta izmaksātā apdrošināšanas atlīdzība bojātā dzīvokļa Nr. /numurs C/ īrniecei.

Noraidīdama prasību, apelācijas instances tiesa atzinusi, ka starp pusēm pastāvošās īres tiesiskās attiecības nav pietiekams pamats atbildētāja kā īrnieka atbildībai, jo nav konstatēta viņa prettiesiska rīcība, proti, darbība vai bezdarbība saistībā ar Ugunsdrošības noteikumu pārkāpumu. Šādu secinājumu tiesa balstījusi uz apstākļiem, ka: 1) lietā, tostarp arī krimināllietas materiālos, vispār nav ziņu par konkrētu vietu, kur izcēlās ugunsgrēks; 2) nav raduši apstiprinājumu prasītājas apgalvojumi par ugunsgrēka izcelšanos izīrētā dzīvokļa Nr./numurs A/ virtuvē krāsns kurināšanas laikā, izmantojot malku.

Minētais secinājums nav pamatots, jo neatbilst pierādījumiem lietā.

Apelācijas instances tiesa, kā pareizi norādīts kasācijas sūdzībā, ignorējusi faktiskos un tiesiskos apstākļus, tostarp nav ņēmusi vērā, ka atbildētājs bija ievietojis izīrētajā dzīvoklī Nr. /numurs A/ savu tēvu, kurš lietoja dzīvojamo telpu ar malkas apkuri.

Kā redzams krimināllietas materiālos, atbildētāja tēvs /pers. I/ /datums/, nopratināts kā liecinieks, apliecināja, ka gatavojis ēst un kurinājis krāsni, taču, kad krāns jau bija izkurināta, istabā ieraudzījis „no trubas uz jumta pusi dūmojums iet", nogājis pie kaimiņienes pēc instrumentiem un, kad atgriezies, jau degusi istaba. Faktu, ka dedzis dzīvoklis Nr. /numurs A/, kurā bija izkurināta krāsns, bet kāpņu telpā un blakus dzīvokļos strauji uzkrājušies dūmi, apliecināja arī kriminālprocesa ietvaros nopratinātie liecinieki /pers. J/, /pers. K/ un /pers. L/. Turklāt /pers. L/ norādīja, ka viņš izvilka no degošā dzīvokļa Nr. /numurs A/ uz grīdas guļošo „onkuli" kāpņu telpā (sk. *krimināllietas Nr. 11092140119 materiālos 4., 6.–8. lapu*). Tāpat notikuma vietas /datums/apskates protokolā fiksēts, ka „ugunsspēka" vieta atradās divstāvu koka dzīvojamās mājas /numurs/ stāva dzīvoklī Nr. /numurs A/, kas ir pilnībā izdedzis, t. i., izdegusi viena istaba un virtuve ar plīti (sk. *krimināllietas Nr. 11092140119 materiālos 9. lapu*).

Pārbaudāmajā spriedumā noteicošā nozīme piešķirta nepilnībām kriminālprocesā, tostarp krimināllietas materiālos neesošām precīzām ziņām par ugunsgrēka izcelšanās konkrētu vietu dzīvoklī Nr. /numurs A/ un iemesliem, atstājot bez ievērības un izvērtējuma minētās liecinieku liecības, apskates protokolā un aktā par ugunsgrēku fiksētajiem faktiem to kopumā, kā arī nav nošķirta izīrētājas (dzīvokļa īpašnieces) un īrnieka atbildība par ugunsdrošību izīrētajā dzīvoklī. Tas savukārt liedza apelācijas instances tiesai gūt pareizu, objektīvai realitātei atbilstošu priekšstatu par strīda apstākļiem un rezultātā noveda pie kļūdām materiālo tiesību normu piemērošanā.

[9.4] Senāts atgādina, ka tiesas pienākums, izšķirot jebkuru strīdu, ir vispusīgi izvērtēt, vai pušu norādītie apstākļi, kas ietilpst pierādīšanas priekšmetā, guvuši apstiprinājumu, un kādas juridiskās sekas piemērojamās materiālo tiesību normas sastāvs saista ar lietas iztiesāšanas gaitā noskaidrotiem faktiem. Jāatzīmē arī, ka tiesa var balstīt spriedumā izdarītos secinājumus uz tādiem apstākļiem, kas pamatoti ar tiesas sēdē pārbaudītiem un ticamiem pierādījumiem, nevis pieņēmumiem vai hipotēzēm (sal., piemēram, *Senāta 2019. gada 24. jūlija sprieduma lietā Nr. SKC-182/2019, ECLI:LV:AT:2019:0724.C20313609.6.S, 14. punkts, 2020. gada 20. maija sprieduma lietā Nr. SKC-130/2020, ECLI:LV:AT:2020:0520.C17124115.17.S, 10. punkts*).

Senāts, piekrītot kasācijas sūdzības iesniedzējas argumentiem, konstatē, ka tiesa šo uzdevumu nav izpildījusi, jo pārbaudāmajā spriedumā iekļautos apgalvojumus, kas nebalstās uz prasītājas norādīto apstākļu un to pamatošanai iesniegto pierādījumu izvērtējumu, nevar uzskatīt par pienācīgi veiktu strīda apstākļu juridisko kvalifikāciju.

[10] Vienlaikus Senāts norāda, ka apelācijas instances tiesa, izšķirot strīdu par zaudējumu atlīdzināšanu, nav ievērojusi pierādīšanas pienākuma sadali starp prāvniekiem.

[10.1] Saskaņā ar Civillikuma 1775. pantu katrs zaudējums, kas nav nejaušs, ir jāatlīdzina. Civillikuma 1779. pants paredz, ka katram ir pienākums atlīdzināt zaudējumus, ko viņš ar savu darbību vai bezdarbību nodarījis.

Šāds pienākums izriet arī no Civillikuma 2128. panta, uz kuru atsaukusies gan pirmās, gan apelācijas instances tiesa. Proti, minētā norma noteic, ka abām pusēm jāpiegriež no līguma izrietošajām saistībām visa tā rūpība, kādu pēc taisnības var no viņām prasīt, it sevišķi lietas glabāšanas ziņā. Tādēļ viņas atbild viena otrai par katru zaudējumu, kas noticis viņu ļaunprātības vai neuzmanības dēļ, un tikai nejauši zaudējumi nevienam nav jāatlīdzina.

Senāts pievienojas juridiskajā literatūrā apkopotajiem tiesu praksē pēc tiesību institūtiem nostiprinātajiem noteikumiem par pierādījumu pienākuma sadalīšanu starp prāvniekiem. Konkrētajā gadījumā prasībā atlīdzināt zaudējumus prasītājam jāpierāda: 1) ka atbildētājs tiešām nodarījis viņam zaudējumus, 2) zaudējumu apmērs. Savukārt atbildētājam ir jāpierāda: 1) ka zaudējuma nodarīšana nav pieskaitāma viņam par vainu, 2) vai ka prasītājs pats vainīgs pie zaudējuma, jo nav ievērojis pienācīgo uzmanību, 3) vai ka prasītājs pats ir rīkojies ļaunā nolūkā (sk. *Bukovskis V. Civīlprocesa mācības grāmata. Autora izdevums. Rīga, 1933, atkārtoti izdota 2015, 775. lpp.*).

[10.2] Izskatāmajā lietā zaudējumu atlīdzības pienākums izriet no ugunsdrošības noteikumu ievērošanas pārkāpuma, tādēļ līdzās vispārējam zaudējumu atlīdzības pamatam – Civillikuma 1779. pantam – jāizvērtē, vai uz izšķiramo strīdu nav attiecināmi kādi speciāli noteikumi, kas izriet no īres

tiesiskajām attiecībām un atbildības par ugunsdrošību.

Tomēr, kā liecina pārsūdzētā sprieduma motīvu daļā ietvertā argumentācija, apelācijas instances tiesa nav pievērsusies ar ugunsdrošību saistīto apstākļu noskaidrošanai (piemēram: par apkures veidu dzīvoklī un tā atbilstību tehniskajām prasībām; drošības pasākumiem, lietojot malku apkurei, lai novērstu potenciālos ugunsgrēkus, saindēšanos ar dūmiem, u. tml.) un to ievērošanas izvērtēšanai kopsakarā ar pierādījumiem par notikušo ugunsnelaimi.

Līdz ar to jāpiekrīt kasācijas sūdzības iesniedzējas argumentiem, ka pārsūdzētajā spriedumā zaudējumu atlīdzības pamatu konstatēšana nav balstīta uz lietā noskaidrotiem apstākļiem un pierādījumu novērtējumu, ievērojot pierādīšanas pienākuma sadali starp pusēm.

[11] Iepriekš 9. un 10. punktā izklāstīto argumentu kopums ļauj secināt, ka apelācijas instances tiesa nav vispusīgi un pilnīgi noskaidrojusi strīda faktiskos apstākļus, kā arī, vērtējot pierādījumus, pārkāpusi Civilprocesa likuma 97. panta un 193. panta piektās daļas normās ietvertos priekšrakstus. Turklāt pieļautie procesuālo tiesību normu pārkāpumi atzīstami par būtiskiem, t. i., tādiem, kas varēja novest pie lietas nepareizas izspriešanas un materiālo tiesību normu kļūdainas piemērošanas, tādēļ atbilstoši Civilprocesa likuma 452. panta otrajai daļai ir pamats sprieduma atcelšanai.

Atlīdzināmo tiesāšanās izdevumu apmērs ir atkarīgs no lietas iznākuma, tādēļ spriedums atceļams arī daļā par tiesāšanās izdevumu atlīdzināšanu.

Rezolutīvā daļa

Pamatojoties uz Civilprocesa likuma 474. panta 2. punktu, Senāts

nosprieda

atcelt Rīgas apgabaltiesas 2024. gada 29. maija spriedumu un nodot lietu jaunai izskatīšanai Rīgas apgabaltiesā.

Spriedums nav pārsūdzams.

Senatore I. Garda Senatore I. Grauda Senators N. Salenieks